

Відеоролик «Бабий Яр» Олександр Розенбаум

Слайд 1.

Вчитель: Кожна людина якою б то і ким би вона не була має невід’ємне право на життя. А чи завжди права людини стояли на першому місці, чи завжди життя було найвищою цінністю? Ні це не так!

Жахливі факти порушення прав людини, знищення цілих груп за ознаками расової чи національної належності, релігійних переконань – продемонструвала Друга світова війна, світ побачив сутність політики геноциду. Прикладом порушення права людини на життя стало винищення фашистами десятків тисяч людей в Бабиному яру під Києвом в 1941 році.

Шановні друзі! Наша зустріч присвячена трагічній пам’яті Бабиного яру. Кожного року 29 вересня за рішенням Верховної Ради України відзначається День пам’яті. У цей день 1941 року нацисти знищили в Києві десятки тисяч громадян, мешканців міста, більшість з яких були євреями. Серед невинно закатованих були тисячі українців, росіян, громадян інших національностей. Усі 778 днів німецької окупації в Києві тривали розстріли і насильства. Злочинів в Бабиному Яру перевершили всі відомі до цього часу трагедії. Але це не тільки трагедія минулої війни, це урок на майбутнє, щоб зберегти мир і запобігти насильству.

29-30 вересня 2016 року виповнюється 75 років від моменту страшної події в історії людства – початку винищення єврейського населення Києва у Бабиному Яру, коли лише за два дні було розстріляно 34 тисячі євреїв.

Український письменник Іван Дзюба писав: *«Бабин Яр – це трагедія всього людства, але відбувалася вона на українській землі. І тому українець не має права забувати про неї так само як і єврей. Бабин Яр – це наша спільна трагедія, трагедія насамперед єврейського та українського народів».*

Слайд 2.

Звучить музика. Бах. Скрипка. Чакона.

Читець:

*Над Бабьим Яром памятников нет.
Крутой обрыв, как грубое надгробье.
Мне страшно.
Мне сегодня столько лет,
как самому еврейскому народу.
Мне кажется сейчас - я иудей.
Вот я бреду по древнему Египту.
А вот я, на кресте распятый, гибну,
и до сих пор на мне - следы гвоздей.
Мне кажется, что Дрейфус - это я.
Мещанство - мой доносчик и судья.
Я за решеткой. Я попал в кольцо.*

*Затравленный, оплеванный, оболганный.
И дамочки с брюссельскими оборками,
визжа, зонтами тычут мне в лицо.
Мне кажется - я мальчиж в Белостоке.
Кровь льется, растекаясь по полам.
Бесчинствуют вожди тракторной стойки
и пахнут водкой с луком пополам.
Я, сапогом отброшенный, бессилен.
Напрасно я погромщиков молю.*

Под гогот:

*"Бей жидов, спасай Россию!"-
насилует лабазник мать мою.*

О, русский мой народ! -

Я знаю - ты

*По сущности интернационален.
Но часто те, чьи руки нечисты,
твоим чистейшим именем бряцали.*

Я знаю доброту твоей земли.

Как подло,

*что, и жилочкой не дрогнув,
антисемиты пышно нарекли
себя "Союзом русского народа"!*

Мне кажется -

я - это Анна Франк,

прозрачная,

как веточка в апреле.

И я люблю.

И мне не надо фраз.

Мне надо,

чтоб друг в друга мы смотрели.

Как мало можно видеть,

обонять!

Нельзя нам листьев

и нельзя нам неба.

Но можно очень много -

это нежно

друг друга в темной комнате обнять.

Сюда идут?

Не бойся — это гулы

самой весны - она сюда идет.

Иди ко мне.

*Дай мне скорее губы.
Ломают дверь?
Нет - это ледоход...
Над Бабьим Яром шелест диких трав.
Деревья смотрят грозно, по-судейски.
Все молча здесь кричит, и, шапку сняв, я чувствую,
как медленно седею.
И сам я, как сплошной беззвучный крик,
над тысячами тысяч погребенных,
Я -каждый здесь расстрелянный старик,
Я -каждый здесь расстрелянный ребенок,
Ничто во мне про это не забудет!
"Интернационал" пусть прогремит,
когда навеки похоронен будет
последний на земле антисемит.
Еврейской крови нет в крови моей.
Но ненавистен злобой заскоруждой
я всем антисемитам, как еврей, и потому -
я настоящий русский!*

Євгеній Євтушенко.

Вчитель: Людське життя завжди закінчується смертю. Це страшно, коли б вона не настала – безглузлого випадку, хвороби, чи старості. Але коли людей свідомо прирікають на смерть заради якоїсь ідеї – це вже жахлива трагедія в історії людства.

В історії України було багато трагедій, які забрали життя людей: голодомори, репресії. Через її землі прокотились дві світові війни, Чорнобиль. Вже більше двох років триває АТО на сході України. знову гинуть люди, жертвами стає мирне населення: жінки, старі та діти.

Ведуча 1: 29 вересня 1941 року київське урочище Бабин Яр стало жахливою сторінкою в історії українського народу. Першими жертвами Бабиного Яру стали київські цигани – їх знищили вже 20 вересня а починаючи з 22 вересня, до страшних ярів потяглися машини.

26 вересня 1941 року на нараді в коменданта міста німецького генерал-майора (Курта Єберхарда) було прийнято рішення ліквідувати єврейське населення міста, звинувативши саме євреїв у пожежах і вибухах в Києві. У цей час до міста прибуло 1,5 тисячі поліцейських та есесівців. Ось що написано в німецькому «Повідомленні про події в СРСР» за № 97 від 28 вересня 1941 року: «... Пожежа охопила центр. Зруйновані найцінніші будинки... вибухи ще тривають, як і виникнення пожеж... У підпалах брали активну участь євреї. Нібито є 150 тисяч євреїв. Перевірити ці дані поки що неможливо... Вжито заходів для захоплення всього єврейства, передбачено страту щонайменше 50 тисяч євреїв».

Вчитель: 27 вересня 1941 року в Бабиному Яру було розстріляно 752 пацієнти місцевої психіатричної лікарні.

28 вересня 1941 року на вулицях міста з'явилося оголошення про збір євреїв у визначеному місці. Містом поширили дезінформацію про переселення євреїв до Палестини.

Бабин Яр – це набагато більше ніж два страхітливих дні масових розстрілів євреїв Києва. Бабин Яр відкрив перелік 6 тисяч подібних «Бабиних Ярів» на території Європи. Він став символом катастрофи не тільки українського, але й усього європейського єврейства, адже свій Бабин Яр був майже у кожному місті по всій Європі. На території України така «яри» були у Львові, Харкові, Вінниці, Бердичеві, Сімферополі, Дніпропетровську, Житомирі.

Слайд 3.

Ведуча 2: Бабиним Яром називали кручі на околицях міста. Одні казали, що тут колись правив воєвода Бабій, так тому за його прізв'язем назвали яр; інші свідчили, що до 1917 року там стояв маєток поміщика за прізвиськом Баба; треті вважають, що яр одержав назву, тому, що жінки збирали там дрова та гриби. Ширина ярів доходила до 300, глибина до 50 метрів, довжина ярів досягала до 3,5 кілометрів. Саме це місце нацисти вирішили використати для своїх злочинів.

Читець:

*Звичайний яр, брудний і неохайний,
Премтливі віти двох блідих осик,
Ні, це не тиша...Незгасимий крик,
Блищить на мокрій тканинці крутоярів
Розбите скло старечих окулярів
І дотліває кинутий набік
Закривлений дитячий черевик,
Могильний вітер з тих ярів повіяв,
Чад смертних вогнищ, пил дремучих згар.
Дивився Київ, гнівнолиций Київ,
Як полум'ям метався Бабин Яр.
За племіння цей не може бути покути.
За погар цей нема ще міри мсти.
Будь проклят той, хто зважиться забути !
Будь проклят той, хто скаже нам : прости !*

Ведуча 1: Багато хто здогадувався, що Бабин Яр – це смерть. 29 вересня 1941 року десятки тисяч киян вирушили в свою останню путь.

Слайд 4

Читець:

*Я день осенний прозрачен, медлителен, вечен.
Толпы текут – тёмные на свет.
Тихо дрожат тополей последние свечи,
И в воздухе:
- Где мы? Куда нас ведут?
- Куда нас ведут? Куда нас ведут сегодня?
- Куда? – вопрошают глаза в последней мольбе.
И процессия длинная и безысходная
Идёт на похороны к себе...*

Л. Озеров

Ведуча 2 : Ті, хто прийшли до Бабиного Яру, вже ніколи не повернулися. Десятки тисяч людей було розстріляно з 29 вересня по 2 жовтня 1941 року. Масові страти продовжувалися аж до самого відходу фашистів з Києва. 10 січня 1942 року були розстріляні 100 матросів Дніпровського загону Пінської військової флотилії. У 1941-1943 роках у Бабиному Яру було розстріляно 621 член ОУН, серед них українська поетеса Олена Теліга і її чоловік, у якого була можливість врятуватися, але він вважав за краще залишитися з дружиною і друзями по редакції «Українського слова».

Слайд 5

Звучить музика. Бах. Орган.

Вчитель: Перед очима, як на яву, постають незлічимі натовпи людей (150 тисяч? 200 тисяч?), гнаних фашистами на розстріл «до одної ями», Бабиного Яру... І серед них Олена Теліга. І не дожила вона до своїх 35 років... У спадок залишились вірші цієї нескореної українки.

Читець:

*День прозорий мерехтить, як плам'я,
І душа моя горить сьогодні.
Хочу жити, аж життя не зломить,
Рватись вгору, чи летить в безодню.
Хоч людей довкола так багато,
Та ніхто з них кроку не зупинить,
Якщо кинути в рухливий натовп
Найгостріше слово — Україна.
І тому росте, росте прокляття!
Всі пориви запального квітня
Неможливо в дійсність перелляти,
На землі байдужо-непривітній.
Хочу крикнути в далечінь безкраю*

*І когось на допомогу кликають,
Бо душа моя сьогодні грає
І рушає на шляхи великі.
Хай мій клич зірветься у високість
І, мов прапор в сонці, затріпоче,
Хай кружляє, мов невтомний сокіл,
І зриває рідних і охочих!*

Слайд 6.

Читець:

*Урва их раздеться заставили
И лечь в этом глиняном рву
И нелюди дула направили
В дитя, в молодую вдову
Мертвящая чёрная сила
Уже ликовала кругом,
А мать мальчугана кормила
Сладчайшим своим молоком.*

С. Липкин

Слайд 7.

Ведуча 1: ... Діти великих міст – Києва, Львова, Харкова... Діти невеличких єврейських містечок... Діти гетто... Замордовані, знесилені, розстріляні. Діти, які не стали видатними вченими, та відомими письменниками, музикантами, вчителями. Діти, що не стали батьками. Діти, імена яких залишилися невідомими для більшості людей нашого світу.

Відеоролик Нателла Болтянска «Бабий Яр»

Слайд 8.

Свідчення очевидців

Ведуча 2: *Зі спогадів Діни Пронічевої.*

«Протягом дня я бачила страшні картини: люди на моїх очах сходили з розуму, сивіли, навколо лунали несамовиті крики й стогін, безперестанно стріляли з кулеметів, німці відбирали у матерів дітей і кидали їх з обриву в яр. До вечора до нас під'їхала машина, з неї вийшов німецький офіцер.

Розпитавши, що це за група, він наказав усіх нас розстріляти, пояснивши, що звідси не можна випускати людей, які, хоча і не є євреями, але бачили все те, що тут сталося. Нас вишикували і погнали вгору.

Увійшовши в проріз піщаної стіни, ми опинилися на вузькій стежці на краю обриву. З протилежного боку яру німці почали розстрілювати нас з автоматів. Нас

виявилось, приблизно, 25–30 чоловік. Поряд зі мною люди після пострілів падали вниз з обриву. Ще до того, як у мене полетіла куля, я кинулася вниз.

Впала на трупи тільки що розстріляних людей і прикинулася мертвою. Я чула, як німці спустилися вниз і пристрілювали поранених. Боялася поворухнутися, до мене підійшов поліцейський побачив, що на мені немає слідів крові, покликав німця, сказавши йому, що я, здається, ще жива. Я затамувала подих: один з них ногою штовхнув мене так, що я опинилася лежати горілиць. Німець став однією ногою мені на груди, а інший – на тильну частину руки – кисть. Переконавшись, що я на це не реагую, вони пішли».

Ведуча 1: *Зі свідчень Софії Григорівни Ярової*

«28 числа вивісили оголошення про те, що всі жиди повинні завтра зранку з'явитися до кладовищ. У думках ні в кого не було про те, що людей можуть просто так розстріляти. Всі євреї вважали, що їх будуть вивозити на роботу кудись подалі, тому що поряд була залізниця. На 12-ту годину дня 29 вересня пішли чутки про те, що євреїв стріляли. Ті з євреїв, які не пішли у Бабин Яр, почали ховатися. На другий день поліцаї ходили по дворах і шукали євреїв, які не з'явилися. Найчастіше такими були люди похилого віку, які не могли пересуватися. Їх усіх на місці розстрілювали. У нас у дворі мало хто залишився... Після чого сім'я Липницького у нас переночувала і моя мама зранку вивела їх за Дніпро. Чому не вночі? З 6-ї ранку до 9-ї вечора в місті була комендантська година – будь-кого, хто ходив по вулицях не в цей час розстрілювали на місці. Ми допомагали багатьом, але прізвищ їх ми не питали, допомогли десяткам євреїв і не тільки. Весь Київ допомагав євреям і всіх можна було вважати праведниками світу».

Слайд 9.

Читець:

*Похилений вітром осіннім
Над Бабиним Яром стою.
Отця сивобородого бачу,
І брата, і матір свою.
Не тут вони тяжко вмирили,
Не тут вони зморені сплять.
Ща їхні молитви й благанні
В деревах десь тут шелестять.
Штут Київ та рід мій козацький,
Штут наша свобода в крові.
Над братнім усопшим народом
Ми молимося мертві й живі.
Я бачу – то мамині сльози
Блискочуть на хвилях Дніпра.
Я знаю – моя Україна
Воскресне на поклик добра!
Господи, за що нам ця спокута –
Куля гітлерівська гостра й люта!*

*А за що загнали разом з нами
Непорочних діточок до ями?
Згасла в нашім небі мить остання,
Ща не згасли стогони й воання.
Наші скарги, голоси засмути –
Доки світу й сонця – буде чути!
Мойсею сивий, гнаний до рова,
Пекла вогнем душа твоя жива,
Твоя печаль крушила серце звіра.
Ти гордо над безоднею стояв,
Руками очі дітям затуляв.
Йдучи на смерть, як Господу обіру.
Здирали одяг з тебе, як з Христа,
Ща в погляді твоім була не мста,
А лиш розпука та сумна докора,
Щак, наче бачив ти нову скрижаль,
Де людству накарбована печаль,
Будущина несправедлива й хвора.
Невже лилась невинна кров задар,
Невже будяччя вкриє Бабин Яр,
І новий цар заб'є народи в ярма?
Ні, відсахнеться смерті хижий сон,
Розвалиться новітній Вавилон! –
Возрадуйся! – ти не помер задарма!
Великий Боже, ми з твоєї згоди
Проходимо дорогу в Бабин Яр,
Де смертю ти поєднуєш народи,
Щоб зберегти життя й свободи дар.
Втіши плачі і зойки в тьмі глибокій,
Серця розбиті ласкою вгорни.
Даруй святому праху вічний спокій,
Благословенні, непробудні сні!*

Ведуча 2: Восени 1943 року війська 1-го Українського фронту почали форсування Дніпра. Гітлерівці чинили шалений опір, але їх оборонну лінію „Східний вал“ було прорвано. У Битві за Дніпро і визволення Києва прославилися воїни багатьох національностей. Звання Героя Радянського Союзу одержали представники 41 національності. Серед них 1 838 росіян, 434 українців, 49 татар, 47 білорусів, 31 єврей, 28 казахів, 27 узбеків, 26 мордвин, 22 башкири, 19 грузин, 15 вірменів, 13 чувашів, 7 осетин і 49 воїнів інших національностей.

Читець:

*Як звуть його? Микіта Кожум'яка.
От щойно зв'язковий прийшов з гори
І розказав: „Скінчилася атака:
Ворожих трупів – двадцять три“.
Що він один їх? –
Все неначе в казці.
Звичайний парубок, з поліського села.
А от і він. Низький, чорнявий. В касці.
Ввійшов. Дав рапорта.
І витер піт з лиця.*

Ведуча 1: Пройдуть роки, але ніколи не забудуться криваві злочини нацистського „нового порядку“: страхіття гітлерівських концтаборів, масових розстрілів, душоубок, убивств.

Читець:

*Якби фашисти не були розбиті
Могутнім залпом наших батарей,
Чи міг би залишитися на світі
Незнищеним хоча б один єврей?
Що в кожному іудейському поколінні
Нехай звучить молитва на устах
Про тих, які зуміли у Берліні
Повергнути знеславлений рейхстаг.*

Слайд 10.

Вчитель: Ви, молоде покоління, маєте зробити усе, щоби ніколи і ніде не повторилася трагедія Бабиного Яру. Не повинна бути знищена пам'ять про місце, де загинуло 150 тисяч мирних мешканців. І нехай відзначення сумної роковини подій, що відбулися 75 років тому, нагадують усьому людству про те, що страшний привид на ім'я Голокост ніколи немає повернутися в наше життя.

Читець:

*Шам, де колись їх вбили – там парки, будинки, дороги ...
Шам, де колись їх вбили – безіменний камінь, не храм...
Шам їхню мову не чути – бо вбили разом із ними ...
Шам їхніх рідних немає – бо всі закатовані там...
Імен ти їх не почуєш – немає кому промовити.
Послухати, як це сталося – ще можуть розповісти.
Ще можна дивитись у очі, що бачили жах пекегельний.*

*І здивуватися можна, що були рятівники.
Все, що залишилось – пам'ять.
Ти можеш – не забувати.
Про тих, хто міг жити поруч.
Про тих, кого вбили тут...*

Слайд 11.

Вчитель: Для багатьох народів незалежна Україна стала батьківщиною. Мир і злагода – це головне, що нам потрібно сьогодні. Пам'ятаючи про трагедію минулої війни, ми з надією дивимося в майбутнє і віримо в нашу державу.

Читець:

*Народе, що дав геніїв великих,
Народе, що несеш із світових глибин
Високий чесний дух серед обмовин диких,
Низький тобі уклін!
Нас хліб живив один, одні поїли води,
Ділили, як брати, ми радість і печаль.
І нам за землю цю, за цвіт її свободи
Життя віддать не жаль.
Нас не зломать повік, бо ми не поодиначі,
А попліч ідемо крізь темряву негод...
Не умирать, а жити, євреї, українці!
Нехай живе народ!*

**Відеоролик «Молитва за Україну» - виконує Ольга Вельгус.
сл. О. Борис, муз. В. Хлист**